

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). นานานวัตกรรมวิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ: สามลาดา.
- กาญจนา รอดแก้ว. (2550). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง. กรุงเทพฯ: ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษีร์ คำขย. (2550). เรื่องเล่า (Story telling). เอกสารประกอบการศึกษารายวิชาการจัดการสังคมฐานความรู้ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2550). สังคมแห่งการเรียนรู้. เอกสารประกอบการศึกษารายวิชาการจัดการสังคมฐานความรู้. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เกรียงไกร เจริญนารถน์. (2552). พัฒนาการสิทธิเสรีภาพตามบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ของฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม, 2552 จาก <http://www.pub-law.net/article/ac090745.html>.
- เกษียร เตชะพีระ. (2547). การเมืองภาคประชาชนในงานวิจัยของเสกสรรค์. มติชนรายวัน, วันที่ 18 มิถุนายน 2547.
- คณะทำงานประสานงานและเตรียมวิทยากรกระบวนการ. (ม.ป.ป.). คู่มือวิทยากรกระบวนการ กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ภายใต้โครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน. กรุงเทพฯ: โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน.
- เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง 4 ภาค. (ม.ป.ป.). แผนชีวิตชุมชน : ยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.
- จดหมายข่าวประชาสังคม. (2543). ภาวะผู้นำ : ศาสตร์และศิลป์ไม่รู้จบ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- จีระ หงส์ลดารมภ์. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการทุนมนุษย์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2550). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาบนพื้นฐานแนวคิดไทย**.
กรุงเทพฯ: งานวิจัยมูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส).
- _____. (2553). ยกระดับคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาผ่านกระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา.
มติชนรายวัน, 11 กันยายน 2553 หน้า 9.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2550). **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ และปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2545). **การประชุมอย่างสร้างสรรค์ ศิลปะ
แห่งการสร้างพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2524). **ชีวิตและงานของเทียนวรรณและ ก.ศ.ธ. กุหลาบ** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ชาติชาย เหลืองเจริญ. (ม.ป.ป.). **บ้านจ่ารุง**. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม, 2552 จาก
<http://gotoknow.org/blog/Chartchai/180679>.
- ชูชัย ศุภวงศ์, ยุวดี คาคการณ์ไกล (บรรณาธิการ). (2542). **ประชาสังคมในทัศนะนักคิดใน
สังคมไทย**. ในบทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (หน้า 3 – 36).
กรุงเทพฯ: มติชน.
- ไชยยันต์ ไชยพร. (2551). สถานะความเป็นพลเมืองในประชาธิปไตยในเอเธนส์.
สถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ 6. ฉบับที่ 2 หน้า 12 - 27.
- ไชรัตน์ เจริญสินโอฟาร์. (2542). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่เชิงทฤษฎีต่อ
การพัฒนาประชาธิปไตย ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหว
ภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม คณะสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. (2549). **ขบวนการปฏิบัติการประชาสังคมกับการใช้อำนาจรัฐ
ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. ดุษฎีนิพนธ์
สาขาปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2551). พัฒนาการเมืองภาคประชาชน. **สถาบันพระปกเกล้า**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2.
- เดวิด แมทธีวส์. (2540). **การเมืองเพื่อประชาชน**. พรรณิกา ไสตติพันธ์ พิภูล สิทธิประเสริฐกุล
และศุภากร รักใหม่ แปล วีรบุลย์ วิสารทสกุล แปลและบรรณาธิการ.

- เดวิด แมททิวส์. (2540). **จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง**. เรียบเรียงจาก Elements of A Strong Society and Healthy Pulse Life โดยจิวรุฒิ เสนาคำ. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมืองโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด. **สถาบันพระปกเกล้า**, ปีที่ 6. ฉบับที่ 2, หน้า 87 - 78.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). **แนวทางการประเมินการมีส่วนร่วมการเมืองของชุมชนในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : สังเคราะห์จากบทเรียน 3 กรณีศึกษาสภาพพัฒนาหมู่บ้านหนองโก เครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนองค์กรชุมชนประมงพื้นบ้าน จังหวัดปัตตานี**. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม, 2551 จาก http://www.kpi.ac.th/mod_research/research_view.asp?id=MjaG&rand=122.
- ทรงพล เจตนวณิชย์. (2550). **แนวคิดการจัดการความรู้เพื่อสร้างสังคมฐานความรู้ : การจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่น**. นานาทศนะเรื่องการจัดการความรู้เพื่อสร้างสังคมฐานความรู้. ตลาดนัดความรู้ 43 มิภาค. สภาการศึกษา.
- ทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่ด้วยผู้เรียน. (2552). สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม, 2552 จาก http://Std.maru.ac.th/4830503549/230332/1181720665_Constructionism_ppt#258,3.
- ธเนศ ขำเกิด. (2553). **ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ตามทัศนะของศ.นพ.ประเวศ วะสี**. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์, 2553 จาก <http://gotoknow.org/blog/tanes/109729>.
- ธีรนาถ กาญจนอักษร. (2542). **จดหมายข่าวเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ**. ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (หน้าบทนำ).
- นวัตกรรมทางสังคม. (2552). สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม, 2552 จาก <http://en.withipedia.org>.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). **“สงครามอนุสาวรีย์กับรัฐไทยชาติไทย” เมืองไทยแบบเรียนและอนุสาวรีย์**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2552, 1 มกราคม). **เงื่อนไขทางสังคมของความรุนแรง**. มติชน, หน้า 6.
- _____. (2552, 4 พฤษภาคม). **รัฐรวมศูนย์ที่ไม่รวมศูนย์**. มติชน, หน้า 6.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2547). **การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในการถอดบทเรียนด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- แนวทางการจัดเวทีประชาคม.** (2552). สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม, 2552
จาก <http://www.obt-ummao.org/index.php?mo=3&art=119747>.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโน.** (2551, 26 ธันวาคม). พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับความเสียสละ
เรื่องส่วนพระองค์เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง. **มติชนรายวัน**, หน้า 6.
- บุญดี บุญญาภิจ และคณะ.** (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ:
จิรวัดน์เอ็กซ์เพรส จำกัด.
- _____. (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- เบญจมาศ ศิริภัทร และสุรพล มุละดา.** (2545). **พัฒนาการองค์การภาคเอกชน (Ncc).**
กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ประชัน รักพงษ์.** (2551). **การส่งเสริมเครือข่ายสนับสนุนการมีส่วนร่วมและ
การกระจายอำนาจท้องถิ่น กรณีศึกษา : เครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิง
ตอนบน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.** สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม, 2551
จาก http://www.kpi.ac.th/mod_research/research_view.asp?id=MTcg&rand=122.
- ประเวศ วะสี.** (2551). **การเมืองภาคพลเมืองการพัฒนาการเมืองสู่ประชาธิปไตย.**
สถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 หน้า 5-11.
- _____. (2550). **ประชาธิปไตยชุมชนรากฐานการเมืองสมานฉันท์และการเมือง
คุณธรรม.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. (2552). **การเมืองภาคพลเมืองสู่อริยประชาธิปไตย.**
สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม, 2552 จาก
http://www.Dangmokleignews.com/2007/Special/total_artide/Pdj/Praweel03.Pdj.
- _____. (2541). **เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส: กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาเห็นใหม่
คิดใหม่ทำใหม่.** การประชุมมหิดลพัฒนานาวิชาการ เอกสารกองบริหารงานวิจัย
มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 24-32.
- ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร.** (2546). **แนวคิดการเมืองการสร้างระบอบประชาธิปไตย.**
สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน, 2552 จาก <http://www.sentangonline.com/serd/index.php>.
- ปรีดี พนมยงค์.** (ม.ป.ป.). **ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน.** สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม, 2552
จาก http://www.Pridinstitute.com/autopage/show_Page.Php.

ปรีชา เรื่องวิชาการ. (2552). **พัฒนากระบวนการแนวคิดปัญญา**. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม, 2552

จาก <http://www.konjaidee.com/node/1685>.

ปรีดี พนมยงค์. (ม.ป.ป.). **เราจะต่อต้านเผด็จการอย่างไร**. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม, 2552

จาก http://socialitywisdom.blogspot.com/2007/03/blog-post_4955.html.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. (2539). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพ**.

เชียงใหม่: ตรัสวิน.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). **การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. มูลนิธิโกมล คีมทอง.

_____. (2543). **ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่**

(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2543). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

พลุ เตชะรินทร์. (2547). **การกำหนดวิสัยทัศน์**. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์, 2551

จาก <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q1/article2004feb17p3.htm>.

พิภพ ธงชัย. (ม.ป.ป.). **การปฏิรูปการศึกษา: เพื่อความเข้มแข็งของพลเมืองไทยใน ยกเครื่อง**

เมืองไทยจินตนาการสู่ปี 2000. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป.). **ธรรมะกับการเมือง**. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการสภา

การเมืองภาคประชาชน ธันวาคม 2551.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2551). **สภาองค์กรชุมชนกับการสร้างการเมืองใหม่**. ปาฐกถาใน

การประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลคราวแรก ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

(องค์กรมหาชน) วันที่ 15 ธันวาคม, 2551.

ยกแนวพระราชดำริการพัฒนามนุษย์. (2549). สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม, 2550

จาก [file:///C:/Documents and Settings/Administrator/Desktop/ยกแนวพระราชดำริ](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/Desktop/ยกแนวพระราชดำริ)

การพัฒนามนุษย์.

ยุทธนา วรุณปิติกุล และสุพิดา เริงจิต. (2542). **สำนักพลเมือง ความเรียงว่าด้วยประชาชน**

บนเส้นทางประชาสังคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม

(CIVICNET). อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). **กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) กับปัญหาของชาติ**.

เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตร ปชส.1 วันที่ 14 มีนาคม 2546.

- วิกิพีเดีย. (2552). **การปฏิวัติฝรั่งเศส**. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม, 2552 จาก สารานุกรมวิกิพีเดีย <http://wikipedia.org/wiki%>.
- _____. (2552). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม, 2552 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0>.
- วิจารณ์ พานิช. (2546). **การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจบนฐานความรู้**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2533). **เปิดศักราชใหม่สำหรับการประเมินผลโครงการ. ข่าววนศาสตร์ชุมชน**, (3 มีนาคม - เมษายน 2533) หน้า 25 - 26.
- วิศิษฐ์ วัชวิญญู. (2552). **ศิลปะศาสตร์แห่งการเป็นกระบวนกร**. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม, 2552 จาก <http://www.jitwivat.org/docs/articles/06021/Wisit.htm>.
- วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2553). **การเมืองภาคพลเมือง การเมืองเรื่องของชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม, 2553 จาก www.thaigoodonline.com/lile_user/P219.
- สตียร ธนานิธิโชติ. (2551). **วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ฉบับที่ 6 ปีที่ 2** พฤษภาคม – สิงหาคม 2551.
- _____. (2551). บทวิจารณ์หนังสือ Democracy at Risk : How Political Choices Undermine Citizen Participation and What we can do it. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, 6(2): 16 – 120.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2552). **ขอบปีที่ผ่านมากับการสานสร้างสภาองค์กรชุมชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- _____. (2550). **สภาองค์กรชุมชนร่วมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สภาองค์กรชุมชน. (2552). **รู้จักสภาองค์กรชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม, 2552 จาก http://www.codi.or.th/sapa/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=2&lang=en.
- สม สุจิรา. (2551). **ไอน์สไตน์พบพระพุทธเจ้าเห็น** (พิมพ์ครั้งที่ 47). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- สมเกียรติ อ่อนนิมิต. (2552). **เจาะโลก 360 องศา : “ประชาธิปไตยในอเมริกา”**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม, 2552 จาก http://www.dailynews.co.th/webntnl/Popuh_news/Default.aspx?columnId=65373s.newsty.

- สมชาย ภคภาสวิวัฒน์. (2550). **การวางแผนเชิงกลยุทธ์**. เอกสารประกอบการศึกษารายวิชา
ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์และการจัดการการเปลี่ยนแปลง.
- _____. (2550). **ความคิดเชิงกลยุทธ์ (แถบเสียง)**. กรุงเทพฯ: พัฒนวิจัย.
- _____. (2550). **Benchmarking (แถบเสียง)**. กรุงเทพฯ: พัฒนวิจัย.
- สันติกโรภิกขุ และคณะ. (2542). **อุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาด้านประชาสังคม**.
ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและ
พัฒนาประชาสังคม คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
(หน้าบทนำ).
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2544). **การเมืองภาคพลเมืองในช่วงการปฏิรูปการเมือง**. ประชาสังคม.
_____. (2537). **พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไทย**.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาและฝึกอบรมนักข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ.
- _____. (2542). **สำนักพลเมืองความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม**.
เรียบเรียงโดย ยุทธนา วรณปิติกุล และสุทิดา เรจิต. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม. หน้าคำนำ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. (2548). **แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. (2549). **ชุมชนเรียนรู้ อยู่เย็นเป็นสุข**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ถ้าใจปรารถนา (Power Point)**. กรุงเทพฯ:
สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ และคณะ. (2540). **ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพบท
วิเคราะห์ทางวิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: โครงการสำนักพิมพ์สถาบันวิจัย
ระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงร่วมเรียนรู้
สานข่ายขยายผล**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2551). **ประชาธิปไตยของโลก...ประชาธิปไตย
ของไทย (ตอนที่ 1) : ประชาธิปไตยของอังกฤษ**. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม, 2551
จาก http://thainews.prd.go.th/view.php?m_newsid=25511180341&tb=N255111&return=ok.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **แนวทางการพัฒนาประเทศ รวมบทความ การบรรยาย และทัศนะของ ดร.เสนาะ อุณากุล เลขานุการคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2550). **เอกสารประกอบการศึกษาวิชาการจัดการทุนมนุษย์**.

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์, 2553

จาก <http://www.suphet.com/index.php?lay=show&ae=article&id=11084&Ntype=2-83k->

หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้. สืบค้นวันที่ 10 มกราคม, 2552

จาก <http://www.suphet.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538701125>.

อดิน ระพีพัฒน์, มรว. (2518). **สังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2416**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาและฝึกอบรมนักข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ หน้า 16.

อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อมรา สาขากร. (ม.ป.ป.). **ชุดความรู้การอบรมกระบวนการแนวคิดตปัญญาศึกษา**.

เรียบเรียงในนามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม, 2552

จาก http://www.ce.mahidol.ac.th/web/ce_download/trainingrjtana.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2551). **การเมืองภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2552). **แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็น**

รากฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2542). **ส่วนร่วมมิใช่รัฐควมหมายของประชาสังคม**.

ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ:

โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคมคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (หน้า 35).

_____. (2546). **สองนคราประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. (2542). **อ่านและสอนที่จอห์นส์ ฮอปกินส์**. กรุงเทพฯ:

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม .

อุษา เทียนทอง. (2551). **เอกสารเสริมการเรียนการสอนนักจัดการความรู้สร้าง**

กระบวนการเรียนรู้ชุมชนพึ่งพาตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์

- Dalkir, Kimiz. (2005). *Knowledge Management in Theory and Practice*. USA: Flevier Bulterworth_Heinemann.
- Delmonte, Antohony J. (2003). "The relationship between social interaction in organizations and Knowledge Management System Success"
Ninth Americans Conference on Information System. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์, 2552
จาก <http://aisel-isworld.org/pdf.asp?VPath=AMCIS/2003&PDFpath=03HE03.pdf>.
- Leet, Milldred. (1997). "Increasing social capital though Micro-enterprise"
In Burbirdge, John (Editor). *Beyond Prince and Merchant Citizen Participation and the Rise of Civil Society*. New York: Pact Publication.
- Lorraine L. Ukens. (2001). *What smart trainer know*. USA: Jossey - Bass/Pleiffer Awiley Cpmpany San Francisco.
- NovaAce : Paradigm กระบวนทัศน์. (2551). *Paradigm กระบวนทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์, 2551 จาก <http://www.novabizz.com/NovaAce/Paradigm.htm>.
- Peter M. Seng . (2545). "The Fifth Discipline : The Art and The Learning Organization".
อ้างใน พ.อ.หญิง ดร.อรนันทน์ หาญยุทธ "นโยบาย: การพัฒนากองทัพให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้" เอกสารประกอบการสัมมนา การพัฒนาระบบการศึกษาระบบของกระทรวงกลาโหม สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด วันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ 2545, หน้า 2.
- Putnam Robert. (1993). *Making Democracy work civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Tomorrow's HR Management : 48 thought leaders call for change. (1997). Edit by Ulrich Dave, Michael Losey. Geraldine Lake.
- Ulrich Dave. (1997). *Human Resource Champions*. USA: President and Fellows of Haward College.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการเก็บข้อมูล

1.1 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนเป็นการเมืองภาคพลเมือง

แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเป็นการเมืองภาคพลเมืองของ
ตำบล..... จังหวัด.....

ก่อน

หลัง

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจและการได้ปฏิบัติตนในการเป็นการเมืองภาคประชาชนของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ก่อนการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้การเป็นการเมืองภาคประชาชน ของตำบลนำร่อง จังหวัดสมุทรสงคราม 3 ตำบล จึงขอความร่วมมือคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลทุกท่าน ได้ทำเครื่องหมาย หน้าข้อความที่ได้ดำเนินการ และเติมข้อมูลในช่องว่างตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ 18 – 30 ปี 31 – 50 ปี 51 – 70 ปี 71 ปีขึ้นไป

1.3 อาชีพ ทำสวน ระบุ.....

รับจ้าง ระบุ.....

ค้าขาย ระบุ.....

รับราชการ ระบุหน่วยงาน.....

ลูกจ้าง ระบุ.....

1.4 บทบาท/ตำแหน่งที่ได้รับเลือกให้ปฏิบัติในตำบล

ผู้ใหญ่บ้าน อสม.

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม ระบุ.....

กรรมการกลุ่ม ระบุ..... อาสาพัฒนาชุมชน (อช)

อื่น ๆ ระบุ.....

1.5 ตำแหน่งในคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

- ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
- รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
- เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล
- คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล
- ผู้ทรงคุณวุฒิ
- ที่ปรึกษา

ส่วนที่ 2

1. ตำบลที่มีลักษณะประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้จากข้อใด
 - ก. มีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในตำบลหลากหลายกลุ่ม
 - ข. ประชาชนในหมู่บ้านออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิก อบต. มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด
 - ค. ในการประชุมสภาแต่ละครั้งมักมีผู้เสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ก็มีข้อสรุปร่วมกัน
 - ง. ในการจัดเวที อบต. สัญจรพบประชาชน มีคนในหมู่บ้านออกมารับของแจกจาก อบต. จำนวนมาก
2. การที่คนในชุมชนมีความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นประชาธิปไตยนั้น จะส่งผลกับชุมชนอย่างไร
 - ก. ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง
 - ข. ประชาชนใช้จ่ายอย่างประหยัด
 - ค. ประชาชนมีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ตนเองชอบ
 - ง. เป็นชุมชนที่ทันสมัยเข้ากับกระแสการพัฒนาของโลก
3. ความจำเป็นที่ต้องการให้ประชาชนเข้าร่วมการเมืองภาคประชาชนคืออะไร
 - ก. ประชาชนจะรู้ปัญหาของตนเองดีกว่าใคร
 - ข. ปัญหาชุมชนมีหลายด้าน คนเดียวแก้ไขไม่ได้
 - ค. พลังของภาครัฐไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาของชุมชน
 - ง. เป็นปัญหาของชุมชน ต้องแก้โดยชุมชน เพื่อคนในชุมชน

4. ประชาชนจะมีส่วนสร้างการเมืองภาคประชาชนได้อย่างไร
 - ก. เสียภาษีตามกำหนดเวลาทุกปี
 - ข. เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มต่าง ๆ ทุกครั้ง
 - ค. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนจะรวมตัวช่วยกันแก้ปัญหานั้น ๆ
 - ง. อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันกีฬาสี่ระหว่างหมู่บ้าน

5. เหตุการณ์ในข้อใดที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
 - ก. ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ
 - ข. ร่วมปฏิบัติตนตามกฎจราจรของหมู่บ้าน
 - ค. ร่วมตัดหญ้าริมถนนในวันพ้อแห่งชาติ
 - ง. ร่วมกิจกรรมออกกำลังกายหน้า อบต. ทุกวัน

6. การมีเวทีประชาคมมีผลต่อการเมืองภาคประชาชนอย่างไร
 - ก. ทำให้ความสัมพันธ์ในอดีตฟื้นกลับมา
 - ข. ทำให้เห็นปัญหาวิกฤติที่ต้องแก้ปัญหาร่วมกัน
 - ค. ทำให้คนได้รู้จักกันมากขึ้น
 - ง. ทำให้คนที่คิดต่างกันมาอยู่ร่วมกันได้

7. บุคคลใดที่ทำให้เกิดความเป็นประชาคม
 - ก. ผู้ดำเนินการประชุม
 - ข. ประธานการประชุม
 - ค. ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน
 - ง. ผู้จัดบันทึกการประชุม

8. เพราะเหตุใดในเวทีประชาคมจึงต้องรับฟังความคิดเห็นของทุกคน
 - ก. ความคิดทุกคนมีคุณค่า
 - ข. ทุกคนมีอิสระทางความคิด
 - ค. เพื่อทำให้เกิดความไว้วางใจกัน
 - ง. เพราะมีกฎกติกาประชาคมกำหนดไว้

9. การดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและคนในชุมชน ควรทำอย่างไร
- ประธานสภาฯ ต้องเป็นผู้ประสานงานกับประชาชนในตำบล
 - ต้องมีกิจกรรมที่让群众เข้าร่วมวางแผนปฏิบัติการ
 - ต้องจัดประชุมไปตามหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน
 - ประธานทำหน้าที่สื่อเชิญประชุมทุกครั้ง
10. ในการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล ประธานสภาควรมีบทบาทในเรื่องอะไร
- จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นให้พร้อม
 - ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในหมู่บ้านให้รับทราบวัน เวลา สถานที่จัดประชุม
 - ประสานงานทีมคณะกรรมการเตรียมข้อมูลในเรื่องที่กำหนดไว้ในวาระการประชุมให้พร้อม
 - เชิญผู้มีความสามารถในการสรุปความคิดที่หลากหลายได้ มาเป็นผู้ดำเนินรายการประชุมให้
11. การจะทำให้ตำบลเกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนได้ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลควรมีบทบาทอย่างไร
- ร่วมกันจัดทำตลาดนัดชุมชน
 - เป็นวิทยากรฝึกอบรมอาชีพให้คนในชุมชน
 - ร่วมกันกำหนดพันธกิจของกลุ่มต่าง ๆ ในตำบล
 - สร้างความสัมพันธ์กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลให้เป็นเครือข่ายกัน
12. การประชุมแต่ละครั้ง จะมีวิธีการใดที่จะทำให้ทราบความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ทำร่วมกัน
- ต้องมีการบันทึกการประชุมอย่างละเอียด
 - ประธานการประชุมต้องเป็นผู้นำเสนอประเด็น
 - มีการมอบหมายให้เลขาเตรียมข้อมูลมานำเสนอ
 - นำเสนอเรื่องที่เป็นงานต่อเนื่องในวาระการประชุม

13. ในการจัดทำแผนปฏิบัติการของสภาองค์กรชุมชนตำบล กิจกรรมที่ควรจะดำเนินการร่วมกันก่อนคือข้อใด
- การสร้างเป้าหมายร่วมกัน
 - การกำหนดภารกิจร่วมกัน
 - การกำหนดผลประโยชน์ร่วมกัน
 - การวางแผนวิธีการดำเนินงานร่วมกัน
14. เพราะเหตุใดคณะกรรมการสภาฯ จึงต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน
- ข้อมูลทำให้เกิดการพูดคุยของคนในสภา
 - ข้อมูลทำให้คนในชุมชนรู้จักตนเอง
 - การรู้ข้อมูลทำให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์
 - ข้อมูลทำให้สามารถสร้างแหล่งเงินทุนในตำบลได้
15. สภาองค์กรชุมชนตำบลสามารถดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างไร
- ขอเรียนรู้การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่
 - ติดตามและประเมินผลการทำงานของภาคีเครือข่ายเพื่อเสนอการปรับปรุง
 - ประสานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนการศึกษาข้อมูลชุมชนร่วมกัน
 - จัดทำข้อมูลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ สะท้อนให้คนในชุมชนทราบ
16. การจัดทำโครงการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรในตำบลให้เข้มแข็งและยั่งยืน ไม่ควรขาดข้อใดต่อไปนี้
- ขาดข้อมูลที่ถูกต้องของกลุ่ม
 - ขาดผู้ทำหน้าที่จัดทำโครงการของกลุ่ม
 - ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม
 - ขาดการเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม

17. คณะกรรมการสภาฯ เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติอย่างไรที่จะนำพาความเข้มแข็งมาสู่สภาองค์กรชุมชนตำบล
- ทำงานโดยไม่หวังค่าตอบแทน
 - เป็นผู้มีความตั้งใจ สนใจ เสนอตัวเข้ามาทำงานเพื่อมีส่วนร่วม
 - เป็นผู้สนใจใฝ่เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนา
 - เป็นผู้กล้าคิด กล้าทำ เพื่อแก้ปัญหาส่วนรวมและกล้าปฏิเสธสิ่งที่จะทำให้สังคมอ่อนแอ
18. คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลจะมีความสามารถในการทำหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างไร
- ประสานขอเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดในจังหวัด
 - ลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นำผลการปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนเพื่อปรับปรุงแก้ไข
 - ศึกษาบทบาทหน้าที่ใน พ.ร.บ. ให้เข้าใจ วางแผนการปฏิบัติงานเป็นระยะก่อนเข้ารับการอบรม
 - คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถด้วยการฝึกอบรมและศึกษาดูงานตำบลเข้มแข็งก่อน
19. ประชาชนในตำบลหรือเทศบาลจะได้รับประโยชน์อะไรจากการมีสภาองค์กรชุมชนตำบล
- สามารถใช้พลังประชาชนต่อรอง ขอรับการสนับสนุนจาก อบต. ได้
 - มีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ที่รู้และเข้าใจปัญหาและความต้องการของคนในตำบลอย่างแท้จริง
 - เมื่อมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาในตำบลต้องผ่านสภาองค์กรชุมชนตำบลก่อน
 - มีเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางแก้ปัญหาของตำบลร่วมกันอย่างถูกกฎหมาย
20. เหตุการณ์ใดสะท้อนให้เห็นว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน
- สามารถนำสมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน เข้าร่วมประชุมสภาฯ ทุกครั้ง
 - มีการจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นนำเสนอที่ศูนย์เรียนรู้ของตำบลให้คนเข้ามาศึกษาได้
 - มีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนหลังจากมีกระบวนการแผนแม่บทชุมชน
 - มีการรวมกลุ่มผู้ว่างงานเข้าร่วมโครงการต้นกล้าอาชีพและคอยเป็นที่เลี้ยงให้เกิดการนำความรู้มาสร้างอาชีพได้จริง

1.2 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเป็นการเมืองภาคพลเมืองของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนเป็นการเมืองภาคพลเมืองของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

ตำบล..... จังหวัด.....

ก่อน หลัง

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจและการได้ปฏิบัติตนในการเป็นการเมืองภาคประชาชนของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล ก่อนการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้การเป็นการเมืองภาคประชาชน ของตำบลนาร่อง จังหวัดสมุทรสงคราม 3 ตำบล แบบสอบถามมี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน

ให้ทำเครื่องหมาย ในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ 18 – 30 ปี 31 – 50 ปี 51 – 70 ปี 71 ปีขึ้นไป
- 1.3 อาชีพ ทำสวน ระบุ.....
- รับจ้าง ระบุ.....
- ค้าขาย ระบุ.....
- รับราชการ ระบุหน่วยงาน.....
- ลูกจ้าง ระบุ.....

1.4 บทบาท/ตำแหน่งที่ได้รับเลือกให้ปฏิบัติในตำบล

- ผู้ใหญ่บ้าน อสม.
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม ระบุ.....
- กรรมการกลุ่ม ระบุ..... อาสาพัฒนาชุมชน (อช)
- อื่น ๆ ระบุ.....

1.5 ตำแหน่งในคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล

☐ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล	☐ รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
☐ เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล	☐ คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล
☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ	☐ ที่ปรึกษา

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในบทบาทของคณะกรรมการสภา
องค์กรชุมชนตำบล

โปรดทำเครื่องหมาย X หน้าข้อที่ท่านคิดว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงข้อเดียว

1. ข้อใดที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในตำบล
 - ก. ในการประชุมสภาแต่ละครั้งมักมีผู้เสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ก็มีข้อสรุปร่วมกัน
 - ข. ประชาชนในหมู่บ้านออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิก อบต. มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด
 - ค. มีการกำหนดผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนที่มาจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสม
 - ง. ในการจัดเวที อบต. สัญจรพบประชาชน จะมีคนในหมู่บ้านออกมารับของแจกจาก อบต. จำนวนมาก

2. เพราะเหตุใดจึงต้องสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ชุมชน
 - ก. จะไม่ทำให้คนใดคนหนึ่งมีอำนาจตัดสินใจแทนคนอื่นได้
 - ข. ทำให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้มีสมาชิกกลุ่มจำนวนพอเพียงกับกิจกรรมของกลุ่ม
 - ค. จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมช่วยป้องกันหรือแก้ไขสิ่งที่จะเข้ามาทำให้ชุมชนมีปัญหาได้
 - ง. จะทำให้คนไม่ดี ไม่สามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นภัยต่อส่วนรวมได้

3. ท่านคิดถึงอะไร เมื่อได้ยินคำว่าการเมืองภาคประชาชน
 - ก. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - ข. ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาการเมือง
 - ค. ประชาชนจะสมัครรับเลือกตั้งในชุมชน
 - ง. การพัฒนาให้ประชาชนเตรียมตัวเป็นนักการเมือง

4. ท่านคิดว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมสร้างการเมืองได้อย่างไร
- ก. ออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกครั้ง
 - ข. รวมตัวกันประท้วง เมื่อ อบต. ไม่บรรจุแผนของภาคประชาชน
 - ค. นำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองมาพูดคุยให้ประชาชนได้ทราบข่าวทันเหตุการณ์
 - ง. มีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนาของตำบลที่มาจากกระบวนการระดมความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มองค์กรในตำบล
5. คำว่าภาคมีส่วนร่วมของคนในตำบลพิจารณาจากอะไร
- ก. เมื่อมีปัญหาใด ๆ ประชาชนมักจะรวมตัวกันเรียกร้องให้ อบต. แก้ปัญหาให้ทุกครั้ง
 - ข. ประชาชนในตำบลมักจะคอยติดตามดูว่าแต่ละโครงการใครได้ประโยชน์มากกว่าใคร
 - ค. เป็นตำบลที่เก็บข้อมูล จปฐ. ได้ครบทุกครัวเรือน ส่งให้พัฒนากรตำบลตามเวลาที่กำหนดทุกปี
 - ง. คณะกรรมการหมู่บ้านมีการแบ่งจำนวนครัวเรือนในการดูแล เพื่อให้มีข้อมูลมาร่วมประชุมกันทุกเดือน
6. การมีเวทีประชาคมในตำบลมีผลต่อการเกิดการเมืองภาคประชาชนเพราะเหตุใด
- ก. ทำให้เกิดความผูกพันและรักบ้านเกิด
 - ข. ทำให้เกิดสำนึกที่ต้องการแก้ปัญหาส่วนรวมร่วมกัน
 - ค. ทำให้เห็นพลังของผู้คนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม
 - ง. ทำให้มีเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่จะตรวจสอบการทำงานของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ
7. คนสำคัญที่สุดในเวทีประชาคมคือใคร
- ก. ประธานการประชุม
 - ข. ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน
 - ค. ผู้ดำเนินการประชุม
 - ง. ผู้จัดบันทึกการประชุม

8. ควรทำอย่างไรให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันในเวทีประชาคม
- ประธานการประชุมเป็นผู้ตัดสินใจ
 - ฟังเสียงผู้ตอบได้ตรงประเด็นการประชุม
 - หลอมรวมความคิดทุกคน จัดลำดับความสำคัญ
 - ให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็นคนละ 1 ครั้ง เท่า ๆ กัน
9. ท่านจะให้ความสำคัญในเรื่องอะไรเป็นอันดับแรก เมื่อท่านมีหน้าที่จัดเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบล
- การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการให้ทุกคนมีส่วนร่วม
 - ‘การจัดสถานที่และอุปกรณ์ในการประชุมให้พร้อม
 - การเตรียมจัดหาสื่อ ช่วยให้เกิดเข้าใจเรื่องราวที่ประชุมตรงกัน
 - ผู้เข้าร่วมประชุมต้องมาจากทุกครัวเรือนทุกครั้งที่มีการประชุม
10. ประธานสภาองค์กรชุมชนควรปฏิบัติข้อใดต่อไป นี้ เพื่อให้การจัดเวทีสภาองค์กรชุมชนได้ผล
- จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นให้พร้อม
 - ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในหมู่บ้านให้รับทราบวัน เวลา สถานที่จัดประชุม
 - เชิญผู้มีความสามารถในการสรุปความคิดที่หลากหลายมาเป็นผู้ดำเนินการประชุมให้
 - ประสานงานทีมคณะกรรมการเตรียมข้อมูลในเรื่องที่กำหนดไว้ในวาระการประชุมให้พร้อม
11. ผู้ที่มีหน้าที่ทำให้คนในเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลมีข้อมูลจากการประชุมครั้งที่ผ่าน มา มาใช้ให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมในการประชุมแต่ละครั้ง คือใคร
- ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
 - เหรัญญิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
 - เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล
 - ประชาสัมพันธ์สภาองค์กรชุมชนตำบล
12. สิ่งสำคัญในข้อใดที่ไม่ควรขาดในการประชุมสภาองค์กรชุมชน
- ประเด็นที่จะพูดคุยกัน
 - การลงชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
 - เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ
 - เอกสารประกอบการประชุม

13. การสร้างให้คณะกรรมการสภามีพลังการทำงานร่วมกัน ควรมีการดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดก่อน
- การกำหนดภารกิจร่วมกัน
 - การสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน
 - การกำหนดเป้าหมายผลงานร่วมกัน
 - การวางแผนวิธีการดำเนินงานร่วมกัน
14. การที่คณะกรรมการสภาฯ จะมีทิศทางในการทำงานร่วมกันเพื่อให้ตำบลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรีกระบวนการอย่างไร
- คิดถึงอนาคตร่วมกัน
 - ‘ประชุมสภาอย่างต่อเนื่องกัน
 - ทำแผนยุทธศาสตร์ของตำบลร่วมกับ อบต. ทุกครั้ง
 - ประสานแผนกับ อบต. ใช้แผนพัฒนาาร่วมกัน
15. บทบาทหน้าที่ของกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลคือข้อใด
- จัดทำแผนพัฒนาตำบล 3 ปี ให้กับ อบต.
 - มีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมจังหวัดร่วมกับ อบจ.
 - จัดทำแผนพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในตำบล
 - คอยติดตามตรวจสอบการทำงานของ อบต. ให้เป็นไปตามแผนพัฒนา 3 ปีของ อบต.
16. ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรในตำบลจะไม่มียั่งยืน ถ้าขาดข้อใดต่อไปนี้
- ขาดการจัดเวทีประชาคมของกลุ่มทุกเดือน
 - ขาดความรู้ในการบริการจัดการกลุ่ม
 - ขาดผู้ทำหน้าที่จัดทำโครงการของกลุ่ม
 - ขาดข้อมูลที่ถูกต้องของกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น
17. เพราะเหตุใดคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องทราบว่าอะไรเป็นจุดอ่อนและจุดแข็งของตำบล
- เพื่อป้องกันมิให้เกิดจุดอ่อนขึ้นอีก
 - เพื่อทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดจุดอ่อน
 - เพื่อกระตุ้นให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมแก้ปัญหา
 - เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบล

18. กิจกรรมที่แต่ละครอบครัวเมื่อปฏิบัติเหมือนกันจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ คือข้อใด

- ก. ไปทำบุญทุกวันพระ
- ข. ปิดไฟฟ้าทุกครั้งที่ไม่จำเป็น
- ค. ส่งให้ลูกได้เรียนหนังสือชั้นสูง ๆ
- ง. เข้าห้องสมุดชุมชน อ่านหนังสือทุกวัน

19. คนในตำบลจะได้ประโยชน์อะไรเพิ่มขึ้นเมื่อตำบลมีสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ว

- ก. สามารถใช้พลังประชาชนต่อรอง ขอรับการสนับสนุนจาก อบต. ได้
- ข. มีช่องทางในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเพิ่มขึ้น
- ค. มีเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เสนอแนวทางแก้ปัญหาของตำบลร่วมกัน
อย่างถูกกฎหมาย
- ง. เมื่อมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาในตำบลต้องผ่านสภาองค์กรชุมชน
ตำบลก่อน

20. เหตุการณ์ที่แสดงว่าเป็นตำบลพึ่งพาตนเองคืออะไร

- ก. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว คนในครอบครัวแก้ปัญหาของตนเองได้
- ข. คนในตำบลได้พันธุ์ผักสวนครัวจากรัฐบาล จึงคิดปลูกผักขายเป็นรายได้เสริม
- ค. มีตลาดนัดและร้านค้าในชุมชนที่นำสินค้าราคาถูกมาให้ได้ขายในชุมชน
- ง. ผู้นำของตำบลเก่ง คิดและตัดสินใจได้เองว่าจะเลือกทำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนรวม

1.3 แบบสอบถามคณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน

แบบสอบถามคณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน (การศึกษาคำความคิดเห็นตำบลต้นแบบ 2 ตำบล)

ชื่อ – นามสกุล อายุ..... อาชีพ.....

ตำแหน่งในสภา.....

เป็นคณะกรรมการกลุ่ม.....

เป็นคณะกรรมการสภา ก่อนจัดแจ้ง

หลังจัดแจ้ง

1. ท่านเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสภาได้อย่างไร

.....
.....

2. ท่านเข้าร่วมประชุมทุกครั้งหรือไม่ เพราะอะไร

.....
.....

3. ในการเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง ท่านได้มีการเตรียมประเด็นที่จะพูดคุยในสภาหรือไม่
ที่มาของประเด็นคืออะไร

.....
.....

4. ประเด็นการพูดคุยในสภาเกิดขึ้นอย่างไร มีวิธีการอย่างไร ใครมีส่วนร่วมบ้าง

.....
.....

5. ท่านได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมหรือไม่ มีเรื่องอะไรบ้างที่ได้มีการนำไปดำเนินการต่อ

.....
.....

6. ในเวทีสภาท่านและคณะกรรมการได้ประโยชน์อะไรบ้างหลังจากการประชุม

.....
.....

7. ท่านและคณะกรรมการคนอื่น ๆ ได้ทำอะไรต่อจากการประชุมแล้วบ้าง

.....

.....

.....

.....

8. การเปลี่ยนแปลงของท่านและคณะกรรมการหลังจากมาร่วมเป็นกรรมการคืออะไร

.....

.....

9. คณะกรรมการได้รับการพัฒนาในเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

10. หลังจากมีสภาฯ เกิดขึ้นแล้ว กลุ่มองค์กรที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่ได้รับประโยชน์อะไรจากสภาแล้วบ้าง

.....

.....

1.4 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (ศึกษาดำบลต้นแบบ 2 ตำบล)

1. จุดประสงค์

1.1 เพื่อได้รับทราบข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนร่วม มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสภาองค์กรชุมชนชนตำบล

1.2 เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อถือนำในการให้ข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่พร้อมกันและให้ข้อมูลร่วมกัน

2. กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเวที สนทนากลุ่ม

คณะกรรมการสภา ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ 1 คน กรรมการหมู่บ้านละ 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ชาวบ้าน 3 คน หน่วยงานในพื้นที่ 5 คน รับแทนกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มละ 1 คน

ประเด็นที่ 1 กระบวนการทัศน์คณะกรรมการสภา

1. ในอดีตวิถีชีวิตของคนที่นี่เป็นอย่างไร ในปัจจุบันมีอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ท่านคิดว่าอะไรคือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่นี่

2. มีเหตุการณ์ หรือสภาพปัญหาอะไรที่สำคัญที่ทำให้เกิดมีการรวมผู้นำมาพูดคุยกัน

3. ท่านคิดว่าอะไรคือสาเหตุสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น และถ้าไม่แก้ปัญหานั้นจะเกิดอะไรขึ้นกับตำบลของท่านบ้าง

4. จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ตำบลของท่านมีวิธีการแก้ปัญหายังไง จุดเริ่มต้นของการที่ทำให้มีกระบวนการแก้ปัญหาร่วมกันคืออะไร และมีใครที่เป็นผู้นำความคิดให้เกิดกระบวนการเช่นนั้นในยุคแรก ๆ

ข้อ 5-7 ถามผู้นำที่ได้รับการเอ่ยชื่อถึงเป็นหลัก หากผู้ที่เอ่ยชื่อถึงไม่อยู่ในวงสนทนาถามผู้อื่นแทน

5. ท่านมีความคิด และให้ความสำคัญกับปัญหานั้นเพียงใด เพราะอะไร

6. ท่านมีประสบการณ์ในชีวิตมาอย่างไรที่เข้ามามีบทบาทในตำบลจนสามารถนำผู้คนให้มาร่วมกันคิดแก้ปัญหาได้

7. ท่านมีจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหายังไง ทำไมท่านจึงคิดที่จะเริ่มต้นแบบนั้น ท่านคาดหวังผลของการที่ท่านเริ่มต้นอย่างไร

8. ท่านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตำบล ท่านมีความคิดอย่างไร และคิดหรือไม่ว่ามาร่วมแล้วจะเกิดผลอย่างไร ทำไมท่านจึงคิดเช่นนั้น

9. ในการร่วมแก้ปัญหาของตำบลนั้น ท่านได้มีการเรียนรู้จากที่ใด และจากใครบ้าง เพราะเหตุใดท่านจึงต้องมีการเรียนรู้ ความรู้ที่ท่านได้นั้นมีในเรื่องอะไรบ้าง และท่านได้นำความรู้ในเรื่องอะไรบ้างมาปฏิบัติ และได้ผลเป็นอย่างไร

10. เป้าหมายในใจของท่านที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตำบลคืออะไร

11. ท่านมีแผนหรือมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรให้ได้ผลตามเป้าหมาย (มีวิธีการทำแผนอย่างไร คิดแผนด้วยกันหรือไม่ แผนชัดเจนหรือไม่ มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้เห็นร่วมกันหรือไม่)

12. ท่านมีกลยุทธ์อย่างไรที่ทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ทำอย่างไรให้คนเห็นเรื่องของสาธารณะเป็นเรื่องที่เป็นหน้าที่ของทุกคน ใช้เวลามากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 การก่อเกิดสภาผู้นำหรือสภาองค์กรชุมชนตำบล

1. ในความคิดของท่าน คำว่าสภาคืออะไร

2. ความเป็นสภาภาคประชาชนของท่านเกิดขึ้นมาตั้งแต่ตอนใด มีจุดเริ่มต้นอย่างไร มีขั้นตอนต่อเนื่องอย่างไรจนเรียกว่าเป็นสภา

3. โครงสร้างของสภาเป็นอย่างไร คณะกรรมการสภาของท่านมีใครบ้าง เพราะเหตุใดจึงคิดว่าต้องมีบุคคลเหล่านี้ และมีวิธีอย่างไรให้ได้บุคคลเหล่านี้มาร่วมเป็นกรรมการสภา

4. คณะกรรมการสภา มีวิธีการทำงานร่วมกันอย่างไร มีอะไรเป็นจุดยึดทำให้กรรมการสภาทำงานร่วมกันอยู่ได้ และคณะกรรมการได้ประโยชน์อะไรบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการสภา

5. สภาของท่านมีวิธีการบริหารสภาอย่างไร มีจุดเด่นในเรื่องอะไร สภาของท่านมีจุดอ่อนบ้างหรือไม่ ถ้ามีคือเรื่องอะไร

6. กิจกรรมของสภามีเรื่องอะไรบ้าง ใครเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร ท่านมีวิธีการให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างไร

7. เมื่อได้ก่อเกิดความเป็นสภาแล้ว ท่านเห็นความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างที่เกิดขึ้นจากผลของการมีสภา

8. ท่านมีวิธีการทราบผลงานของกิจกรรมสภาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

9. จากจุดเริ่มต้นถึงปัจจุบัน สภาของท่านเกิดพัฒนาการอะไรบ้าง

10. ความยั่งยืนของสภาที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่นี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

11. ท่านมีข้อความคิดเห็นอย่างไรต่อ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนตำบล ถ้าจะมีการปรับปรุงแก้ไข ท่านคิดว่าควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขในมาตราใดบ้าง และจะทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลที่เกิดขึ้นแล้วตาม พ.ร.บ. มีความยั่งยืนควรดำเนินการอย่างไร

12. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม พ.ร.บ. นี้อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 การประชุมสภาองค์กรชุมชน

1. มีการเตรียมการก่อนการประชุมสภาหรือไม่ ถ้ามี มีการดำเนินการอย่างไร
2. ในการประชุมสภา มีประเด็นการพูดคุยกันในเรื่องอะไรบ้าง (เขียนแผนงาน กิจกรรมงบประมาณ งานต่อเนื่อง ฯลฯ)
3. มีวิธีการที่ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นอย่างไร สรุปความคิดเห็นร่วมกันอย่างไร
4. ในการประชุมแต่ละครั้ง สมาชิกสภาเข้าร่วมประชุมมากน้อยเพียงใด ท่านทราบสาเหตุของการไม่เข้าร่วมประชุมของสมาชิกหรือไม่ นอกจากสมาชิกสภาแล้วมีใครเข้าร่วมประชุมบ้าง
5. ในการประชุมเคยมีข้อคิดเห็นอะไรที่ขัดแย้งกันหรือไม่ ถ้ามี มีวิธีการขจัดความขัดแย้งอย่างไร
6. การประชุมสภามีกำหนดการแน่นอนชัดเจนว่าเป็นวันใด หรือแล้วแต่สถานการณ์ใดจึงจะประชุมสภา ทั้ง 2 ข้อกำหนดนี้มีผลต่อการเป็นสภาเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร
7. ประโยชน์ของการประชุมสภาที่ท่านเห็นอย่างชัดเจนคืออะไร
8. จากประสบการณ์ของท่าน การประชุมสภาที่ทำให้คนเกิดการมีส่วนร่วมคิดนั้นมีผลต่อบลแตกต่างกันอย่างไร
9. ข้อเสนอแนะต่อการประชุมสภา

ประเด็นที่ 4 ผลจากการประชุมสภา

1. เมื่อมีการประชุมสภาแล้ว มีการนำผลจากการประชุมไปปฏิบัติต่อในทุกเรื่องหรือไม่
2. คณะกรรมการมีการวางแผนกันอย่างไร มีการคิดวิธีการร่วมกันอย่างไร ปฏิบัติการกันอย่างไร ติดตามผลอย่างไร มีการปรับปรุงแก้ไขกันอย่างไร ทำไม่จึงทำเช่นนั้น ปัญหาหรือมีหรือไม่แก้ปัญหามาอย่างไร
3. มีหน่วยงานใดเข้ามาร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อสภาหรือกิจกรรมสภาบ้างหรือไม่ ถ้ามี เข้ามาเองหรือกรรมการสภาเป็นผู้คิดแล้วเชิญเข้ามา ผลเป็นอย่างไร
4. สภาฯ ที่เข้าร่วมกิจกรรมของสภาฯ โดยตลอดนั้น มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น

ประเด็นที่ 5 การทำแผนยุทธศาสตร์ของชุมชน

1. คณะกรรมการสภา มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในเรื่องอะไรบ้าง เพราะอะไร องค์ความรู้ในการทำแผนยุทธศาสตร์นั้นได้มาจากไหนและได้มาอย่างไร มีขั้นตอนกระบวนการอย่างไรบ้าง
2. มีการเชื่อมประสานแผนยุทธศาสตร์ของสภากับหน่วยงานใดบ้างหรือไม่ ถ้ามี มีวิธีการประสานกันอย่างไรบ้าง และได้เรียนรู้วิธีการนั้นอย่างไรบ้าง
3. มีวิธีการอย่างไรให้ประชาชนในตำบลมีการรับรู้ ให้ความร่วมมือในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
4. มีการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์บ้างหรือไม่ ถ้ามีมีกี่ครั้ง เพราะอะไรจึงต้องปรับแผน แต่แต่ละครั้งมีวิธีการอย่างไร
5. ได้มีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์ต่อกันหรือไม่ อย่างไร
6. มีแผนการพัฒนาคณะกรรมการสภาบ้างหรือไม่ และที่ผ่านมาได้ดำเนินการพัฒนาในเรื่องอะไรบ้าง มีใครเข้ารับการพัฒนามบ้าง แล้วนำผลการพัฒนามาใช้ในสภาหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ 6 ผลที่เกิดขึ้นกับตำบล

1. เมื่อมีการดำเนินการสภา มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างที่ท่านเห็นว่าเป็นผลมาจากกระบวนการที่มีสภาฯ
2. ประชาชนในตำบลรับรู้กันอย่างกว้างขวางเพียงใดว่าตำบลมีสภา เขาพูดถึงสภากันอย่างไรบ้าง ท่านทำอะไรให้คนในตำบลรู้จักสภา
3. มีหน่วยงานใดบ้างที่รับรู้การดำเนินงานของสภาแล้วเข้ามามีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ร่วมกัน และมีผลงานอะไรร่วมกันบ้าง
4. สภาได้บูรณาการกลุ่มงาน กลุ่มคน หน่วยงาน ให้ทำงานร่วมกันบ้างหรือไม่ ทำอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร แก้ปัญหาอย่างไร
5. ตำบลของท่านเป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง ท่านรู้สึกละเอียดอย่างไรที่เป็นตำบลแห่งการเรียนรู้ และมีการจัดการให้เกิดความเคลื่อนไหวต่อเนื่องอย่างไร
6. ในปัจจุบันเมื่อมีหน่วยงานกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้ามาขอศึกษาดูงาน สภามีส่วนร่วมในการจัดการให้การเรียนรู้หรือไม่ มีวิธีการอย่างไร ใครคือผู้เป็นหลักในการจัดการให้การเรียนรู้

1.5 ประเด็นสังเกตการประชุมสภา

ประเด็นสังเกตการประชุมสภา
(ศึกษาดำบลต้นแบบ 2 ตำบล)

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา

สถานที่.....

ชื่อผู้สังเกต

รายการ	วิธีดำเนินการ/ผู้มีบทบาท
1. บรรยากาาศการประชุม	
- การจัดห้องประชุม
- การลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุม
- การสร้างความเป็นกันเอง ความรู้สึกความสัมพันธ์แนวระนาบ
2. การประชุม	
- วิธีการเปิดประชุม
- ผู้ดำเนินการประชุม
- การใช้เอกสารบันทึกการประชุม

รายการ	วิธีดำเนินการ/ผู้มีบทบาท
- การตั้งประเด็นพูดคุย
- การเอื้อให้เกิดการพูดคุย อย่างเท่าเทียม กระจายผู้พูดคุย
- การแสดงความคิดเห็นของ กรรมการสภา
- การรับฟังความคิดเห็นของ ผู้เข้าร่วมประชุม
- การสรุปมติของที่ประชุม ใครเป็นผู้สรุปมติ
3. สาระของการประชุม	
- การปฏิบัติ เรื่องสืบเนื่อง การใช้ เวลาพูดคุย การแสดงความคิดเห็น การสรุปความคิดเห็น
- เรื่องที่นำเข้าสู่วาระการประชุม ใครนำเข้าวาระ ลักษณะของการเสนอ ความคิดเห็นเป็นการชี้แนะหรือให้เกิด ความคิดเห็นอิสระ มีการขจัดปัญหา ความขัดแย้งทางความคิดอย่างไร
- ประเด็นที่เป็นเรื่องของส่วนรวม เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หรือทำเรื่องเดิม ต่อเนื่องให้สำเร็จ
- มีประเด็นที่เป็นการประเมินผล การดำเนินงานที่ผ่านมาของสภาฯ

รายการ	วิธีดำเนินการ/ผู้มีบทบาท
4. การมีส่วนร่วมเสนอประเด็น ความคิดเห็น ข้อเสนอ หรือการทำหน้าที่ตามบทบาทของกรรมการในการประชุมสภา	
- ประธานสภา	<p>.....</p> <p>.....</p>
- รองประธานสภา	<p>.....</p> <p>.....</p>
- ผู้ทรงคุณวุฒิ	<p>.....</p> <p>.....</p>
- คณะกรรมการ	<p>.....</p> <p>.....</p>
- ที่ปรึกษา	<p>.....</p> <p>.....</p>
- เลขานุการสภา	<p>.....</p> <p>.....</p>

.....ผู้สังเกตการณ์

ภาคผนวก ข
หลักสูตรการสร้างการเรียนรู้

2.1 การเรียนรู้ร่วมกันของผู้นำสภาฯ ทั้ง 3 ตำบลพร้อมกัน

หัวเรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	การ ประเมินผล
กระบวนการทัศน์ การเมือง ภาคประชาชน และเป้าหมาย สภามณฑล ชุมชนตำบล	<p>1. เพื่อปรับกระบวนการ ทัศน์สร้างจิตสำนึก การเป็นผู้นำ ภาคประชาชน</p> <p>2. เกิดความเข้าใจ บทบาทการเมือง ภาคพลเมือง</p> <p>3. เกิดการเรียนรู้ ความสำคัญของ การมีเป้าหมาย ร่วมกันของ คณะกรรมการสภาฯ</p>	<p>1. กระบวนการทัศน์ การเมือง ภาคประชาชน</p> <p>2. สร้าง ความเข้าใจ ความเป็นมา ประโยชน์ของสภา องค์การชุมชนตำบล</p> <p>3. สร้าง ความตระหนัก การเป็นการเมือง ภาคประชาชนตาม พ.ร.บ.</p> <p>4. การกำหนด เป้าหมายสภา และ วิธีการไปถึงเป้าหมาย</p> <p>5. การวางแผน ปฏิบัติการในพื้นที่</p>	<p>1. เปิดเวทีการเรียนรู้ สร้างพลังการมีส่วนร่วม ประเมินผลก่อน การเรียนรู้</p> <p>2. ประเมินผลก่อน การเรียนรู้</p> <p>3. เชิญครูสอน รูปสูง บรรยายเรื่อง ความเป็นมาของสภาฯ ความสำคัญของการมี สภามณฑลชุมชนตำบล เพื่อสร้างการเมือง ภาคประชาชน</p> <p>4. ถอดบทเรียนที่ครูสอน ได้บรรยายและนำเสนอ</p> <p>5. กิจกรรมการทำงาน เป็นทีม</p> <p>6. เป้าหมายงานสภาฯ (บทบาทในภารกิจ พ.ร.บ.)</p> <p>7. ระดมความคิด “องค์ประกอบที่ทำให้ เป้าหมายสำเร็จ” (แบ่งกลุ่มคิด / นำเสนอ)</p> <p>8. แบ่งกลุ่มคิด “ตัวชี้วัด ความสำเร็จของแต่ละ ตำบล”</p>	8 ชั่วโมง ในเวทีรวม 3 ตำบล	<p>- ประเมินผล ก่อนการเรียนรู้</p> <p>- สังเกตการณ์ มีส่วนร่วม การเรียนรู้</p> <p>- ประเมินจาก ประเด็นคำถาม ปลายเปิด</p> <p>- ถอดบทเรียน เวทีการเรียนรู้</p>

หัวข้อเรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	การ ประเมินผล
			<p>9. แบ่งกลุ่มรายตำบล วางแผนปฏิบัติการใน พื้นที่ โดยการนำ กระบวนการไปใช้ใน การประชุมสภาฯ ของ แต่ละตำบล และ เตรียมการนำข้อมูล แผนแม่บทของหมู่บ้าน มาเข้าเวทีการเรียนรู้ ครั้งต่อไป</p> <p>10. ประเมินผล การเรียนรู้ด้วยการแจก การ์ดเขียนความรู้ที่ได้ ในวันนี้ ปิดประชุม อย่างสร้างสรรค์</p>	มีทุกครั้ง	
เรียนรู้ข้อมูล ชุมชนอย่างเป็น องค์รวม	<p>1. เกิดการเรียนรู้ บทเรียนการทำงาน แบบประชาธิปไตย จากการถอดบทเรียน</p> <p>2. ให้เกิดการเรียนรู้ กระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูล</p> <p>3. เกิดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ของ ข้อมูลอย่างเป็น องค์รวม</p>	<p>1. การถอดบทเรียน การฝึกปฏิบัติจัด ประชุมสภาฯ</p> <p>2. การจัดหมวดหมู่ ข้อมูล</p> <p>3. การวิเคราะห์ ข้อมูล</p>	<p>1. เรียนรู้การเปิด ประชุมที่สร้างพลัง การมีส่วนร่วม</p> <p>2. แต่ละตำบลนำเสนอ ผลการถอดบทเรียน จากตำบล</p> <p>3. วิเคราะห์สรุป ความรู้ที่ได้</p> <p>4. วิเคราะห์สร้าง ความตระหนักภาวะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างการเมือง ภาคพลเมือง</p> <p>5. การทบทวน กระบวนการเก็บข้อมูล ของแต่ละตำบล</p>	8 ชั่วโมง	<p>- สังเกตการณ์ มีส่วนร่วม การเรียนรู้</p> <p>- ประเมินจาก ประเด็นคำถาม ปลายเปิด</p> <p>- ถอดบทเรียน เวทีการเรียนรู้</p>

หัวเรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	การ ประเมินผล
			6. การรวบรวมข้อมูล จากหมู่บ้านเป็นข้อมูล ตำบลแต่ละด้าน ด้วย เครื่องมือ Mind Map 7. ฝึกการวิเคราะห์ ข้อมูลภาพรวมของ ตำบล 8. ประเมินผล ด้วยการแจกกระดาษ การ์ดให้เขียนความรู้ และประโยชน์ที่ได้ 9. วางแผนการจัดเวที การเรียนรู้ในตำบล 10. ปฏิบัติการเปิดเวที เรียนรู้ในตำบล 11. ถอดบทเรียนเวที การเรียนรู้		
การสร้าง วิสัยทัศน์ การคิดโครงการ อย่างมี วิจาร์ณญาณ บทบาทหน้าที่ คณะกรรมการ สภา การเขียนแผน สภา	1. เพื่อให้แกนนำ สภาเข้าใจเห็น ความสำคัญของ การสร้างวิสัยทัศน์ การมีเป้าหมาย 2. เพื่อปลูกฝัง กระบวนการคิด การตัดสินใจอย่างมี วิจาร์ณญาณ 3. เพื่อร่วมกัน กำหนดบทบาท หน้าที่ของ คณะกรรมการสภา	1. การสร้างอนาคต - สร้างภาพฝัน - การใช้ข้อมูล ก่อนการตัดสินใจ - ทวน จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค 2. การพิจารณา โครงการอย่างมี วิจาร์ณญาณ 3. บทบาทหน้าที่ คณะกรรมการสภา องค์กรชุมชนตำบล 4. การวางแผนสภา องค์กรชุมชนตำบล	1. นำเสนอผลงานใน พื้นที่ของ 3 ตำบล 2. ทบทวนการพัฒนา ผู้นำที่ผ่านมาให้เห็น ความเชื่อมโยงต่อเนื่อง 3. วิทยากรให้วาดภาพ อนาคตต้องการจะเห็น 4. สรุปเขียนวิสัยทัศน์ที่มีพลัง 5. วิเคราะห์ SWOT สภา 6. การคิดโครงการ อย่างมีวิจาร์ณญาณ และการเขียน แผนสภา 7. บทบาทหน้าที่	8 ชั่วโมง เวลาในแต่ละ พื้นที่ เหมือนกัน ทุกเวทีตามที่ ผู้เข้าเรียนรู้ จะดำเนินการ	- ประเมินผล หลังการเรียนรู้ - ประเมินผล จากการสอบ - ประเมินผล ความพึงพอใจ ในการเข้าร่วม เรียนรู้

หัวข้อเรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	การ ประเมินผล
			คณะกรรมการ 8. คำสัญญา เจตนารมณ์การเป็น การเมืองภาคประชาชน 9. วางแผนการเปิดเวที การเรียนรู้ในพื้นที่ 10. การประเมินผลหลัง การเรียนรู้ 11. การปิดประชุม อย่างสร้างสรรค์ 12. ปฏิบัติการเวที การเรียนรู้ในแต่ละ ตำบล		

2.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในตำบลของแต่ละตำบล 3 ตำบล

หัวข้อเรื่อง	จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	การประเมินผล
1. กระบวนการทัศน์ การเมืองภาคประชาชน	1. เพื่อพัฒนาทักษะ การเป็น ทีมวิทยากรกระบวนการของ สภาฯ ให้มีความสามารถ การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม 2. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จาก การปฏิบัติประชุมสภาฯ เรื่องความสำคัญของ สภาการเมืองภาคประชาชน	1. ชั้นเตรียมการ คณะวิทยากรกระบวนการของตำบล จัดประชุมวางแผนการดำเนินการ - กำหนดการและกระบวนการจัด เวทีการเรียนรู้ - การแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีม วิทยากรกระบวนการ - การเตรียมประเด็นการพูดคุย - ฝึกซ้อมการทำหน้าที่นำ กระบวนการ - การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ - การกำหนดวัน เวลา สถานที่ - การประสานเรื่องสถานที่ อาหาร อาหารว่าง เชิญคณะกรรมการ	- ประเมินผลก่อน การเรียนรู้ - สังเกตการณ์ มีส่วนร่วมการเรียนรู้ - ประเมินจาก ประเด็นคำถาม ปลายเปิด - ถอดบทเรียนเวที การเรียนรู้

หัวข้อเรื่อง	จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	การประเมินผล
		2. ชั้นดำเนินการ จัดเวทีการเรียนรู้ 1 วันตามแผน 3. ชั้นสรุปผลการดำเนินงาน ทีมแกนนำสภาฯ ตำบลที่ทำหน้าที่ วิทยากรกระบวนการ ถอดบทเรียน การดำเนินการครั้งที่ 1 สรุป เตรียมการจัดทำสื่อนำเสนอในการเข้า รับการพัฒนาครั้งที่ 2	
2. การวิเคราะห์ข้อมูล หมู่บ้านและตำบล	1. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จาก การปฏิบัติการเปิดเวที การปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูล ของหมู่บ้านและข้อมูลของ ตำบล 2. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จาก การปฏิบัติการเปิดเวทีเรียนรู้ การจัดทำแผนแม่บทตำบล ที่มาจากข้อมูลของหมู่บ้าน 3. ฝึกทักษะการเป็นผู้นำใน การสร้างการเรียนรู้ของทีม วิทยากรกระบวนการตำบล อย่างต่อเนื่อง	1. ชั้นเตรียมการ คณะแกนนำสภาตำบลที่ทำหน้าที่ วิทยากรกระบวนการจัดประชุม วางแผนการจัดเวทีสภาฯ - กำหนดการและกระบวนการจัด เวทีการเรียนรู้ - การแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีม วิทยากรกระบวนการ - การเตรียมประเด็นการพูดคุย - ฝึกซ้อมการทำหน้าที่นำ กระบวนการ - การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ - การกำหนดวัน เวลา สถานที่ - การประสานเรื่องสถานที่ อาหาร อาหารว่าง เชิญคณะกรรมการ 2. วันนัดประชุมสภาฯ ดำเนินการ ตามที่ได้วางแผน 3. การถอดบทเรียนรู้	- สังเกตการณ์มี ส่วนร่วมการเรียนรู้ - ประเมินจาก ประเด็นคำถาม ปลายเปิด - ถอดบทเรียนเวที การเรียนรู้
3. การสร้างวิสัยทัศน์ การคิดแผนและ โครงการอย่างมี วิจารณ์ญาณ บทบาท หน้าที่คณะกรรมการ สภาฯ	1. เพื่อให้แกนนำสภาฯ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดสภาฯ ของ ตำบลของตนได้ 2. เพื่อให้ทีมวิทยากร	1. การเตรียมการ เช่นเดียวกับเวที ที่ผ่านมา 2. วันจัดกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการตามแผน 3. ถอดบทเรียนรู้	- ประเมินผลหลัง การเรียนรู้ - ประเมินผลจาก การสอบ - ประเมินผล ความพึงพอใจใน

หัวเรื่อง	จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	การประเมินผล
	กระบวนการของตำบลสร้าง การเรียนรู้ การจัดลำดับ ความสำคัญของโครงการ อย่างมีวิจรรย์ญาณ 3. เพื่อให้คณะกรรมการเข้าใจ บทบาทหน้าที่ และโครงสร้าง คณะกรรมการสภาฯ เพื่อการปฏิบัติการเป็น การเมืองภาคประชาชน		การเข้าร่วมเรียนรู้

ภาคผนวก ค
แผนการจัดเวทีการเรียนรู้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เวทีที่ 1

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
1	การสร้างความคุ้นเคย 3 ตำบล ที่พบกันครั้งที่ 1 จุดประสงค์เพื่อให้แกนนำสภาทั้ง 3 ตำบล ได้รู้จักกัน มีความเป็นกันเอง เข้ากันได้	ให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้อยืนล้อมวงเป็นวงกลม จับมือกัน ร้องเพลง สวัสดิ์วันนี้เรามาพบกัน	09.00 – 09.10	-	-
2	การเปิดประชุม และชี้แจงจุดประสงค์ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำในวันนี้	1. ให้ทุกคนยืนตรงร้องเพลงชาติพร้อมกัน 2. วิทยากรกระบวนการนำเสนอกำหนดการโดย Power Point 3. วิทยากรชี้แจงจุดประสงค์ การพัฒนาภาวะผู้นำให้เดินไปสู่การขับเคลื่อนการเมืองภาคประชาชนของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 4 เวที ต่อเนื่อง ใช้เวลา 2 เดือน โดยการมาเรียนรู้แล้วกลับไปปฏิบัติจริง 4. ชี้แจงจุดประสงค์การพัฒนาในวันนี้ และแนะนำวิทยากร	09.10 – 09.30	Power Point กำหนดการ จุดประสงค์	สังเกต สอบถาม
3	การทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pretest)	วิทยากรแจกแบบประเมินก่อนการเรียนรู้ให้ทุกคนตอบ	09.30 – 10.00	แบบประเมินผลก่อนการเรียนรู้	

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
4	ความจำเป็นต้องมีสภา องค์กรชุมชนตำบล บทบาทหน้าที่สภา องค์กรชุมชน เพื่อให้ แกนนำสภาเกิด แรงบันดาลใจจาก การฟังวิทยากรที่เป็น ผู้บุกเบิกการรู้เมือง ภาคประชาชนเกิด ความตระหนักที่จะต้อง ทำหน้าที่ผู้นำ การเคลื่อนไหวการเมือง ภาคประชาชน และ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของ สภาองค์กรชุมชนตำบล	พิธีกรเชิญครูสน รูปสูง บรรยายที่มาของการเกิด สภาองค์กรชุมชน ประสบการณ์ การขับเคลื่อนการเมือง ภาคประชาชน ความสำคัญสภาองค์กร ชุมชน และบทบาทหน้าที่ ของสภาองค์กรชุมชน ตำบล นายสน รูปสูง บรรยายตามประเด็นที่ได้ ประสานกันไว้แล้ว	10.00 – 11.00	นายสน รูปสูง บรรยาย	สังเกต ความสนใจ
5	ถอดบทเรียนสิ่งที่ได้จาก การฟังนายสน รูปสูง บรรยายเพื่อ 1. ให้จับประเด็น การนำเสนอของ วิทยากรให้ได้ 2. เพื่อฝึกการทำงาน กลุ่ม เข้าใจการรับฟัง ซึ่งกันและกัน เข้าใจ การแสดงความคิดเห็น ร่วมกัน 3. ฝึกการนำเสนอ หน้าเวที 4. เพื่อสร้างวัฒนธรรม ประชาธิปไตย	- วิทยากรกระบวนการ แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม เป็นกลุ่มคละ วิธีการให้ ยืนล้อมวงแล้วจับคู่ 2 คน จาก 2 คนให้หาคู่เพิ่มเป็น 4 คน จาก 4 คนให้หา เพิ่มเป็น 8 คน แล้วนั่งลง ล้อมวงเป็นกลุ่ม - วิทยากรให้ประเด็น การคุย ท่านรับฟังครูสน รูปสูงแล้วท่านได้อะไรบ้าง จากการฟัง บันทึก ความคิดเห็นลงใน กระดาษปฐพีที่แจกให้ ให้เวลา 20 นาที หมดเวลาวิทยากร ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ	11.00 – 12.00	- กระดาษ ปฐพี - ปากกาเคมี ประจำกลุ่ม - กระดาษกา ย่น - ประเด็น ความคิด งานกลุ่ม - คอมพิวเตอร์ - โปรเจคเตอร์	สังเกตการณ์ ทำงานกลุ่ม - การมี ส่วนร่วมคิด - บรรยายภาค กลุ่ม - การแสดงออก ของแกนนำ - เนื้อหาที่แต่ละ กลุ่มจับ ประเด็นได้

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
		<ul style="list-style-type: none"> - ทีมวิทยากรสรุป ความคิดแต่ละกลุ่มเป็น ภาพรวมด้วยเทคนิค Mind Mapping - ทีมวิทยากรสะท้อน ความคิดรวมให้กลุ่มเห็น ภาพรวมความคิด - วิทยากรกระบวนการ สรุปกระบวนการที่จัดให้ คิดร่วมกัน เป็นการทำงานที่มี วัฒนธรรมความเป็น ประชาธิปไตยที่จะนำไปสู่ การเมืองภาคพลเมือง 			
6	การวางเป้าหมายสภา องค์กรชุมชนตำบล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความตื่นตัว ภาคบ่าย 2. วิทยากรกระบวนการ แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเรียนรู้ เป็นกลุ่มตำบล ให้ประเด็นคิดในกลุ่ม "เป้าหมายสภาองค์กร ชุมชนคืออะไร" ให้เวลาคิดงานกลุ่ม 3. วิทยากรกระบวนการ ศึกษาการคิดรวมกัน ของกลุ่มช่วยเติมเต็ม ความเข้าใจคำว่า เป้าหมายในกลุ่ม 4. หมดเวลา แต่ละกลุ่ม นำเสนอ 5. วิทยากรกระบวนการ สรุปภาพรวม สะท้อน 	13.00 – 13.45	- กระดาษ การ์ด - อุปกรณ์งาน กระบวนการ	สังเกตการณ์ ทำงานกลุ่ม

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะ เวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
		ความคิดรวม เดิมเดิม คำว่าเป้าหมาย ประโยชน์การมีเป้าหมาย			
7	องค์ประกอบที่ทำให้เดิน ไปสู่เป้าหมาย	นั่งล้อมวงเป็น วงกลมใหญ่ทั้งห้อง แจกกระดาษให้ แต่ละคน คนละ 1 ใบ เมื่อตอบแล้วทีมวิทยากร เก็บกระดาษมาอ่านให้ที่ ประชุมรับฟัง ทีมวิทยากร บันทึกองค์ประกอบเป็น ภาพรวม สะท้อนให้ ผู้เข้ารับการอบรมเห็น ข้อมูลรวมทุกความคิด วิทยากรกระบวนการหลัก เติมเต็มการรวมความคิด ที่หลากหลายที่แตกต่าง แต่รวมเป็นภาพใหญ่ได้ โดยไม่เกิดความขัดแย้ง	15.45 – 14.30	- กระดาษ การ์ด - กระดาษ บรีฟติตบอर्ड หน้าห้อง	สังเกตการณ์ มีส่วนร่วม ความสนใจกับ กิจกรรม สนใจ รับฟังข้อมูลใน เวทีการเรียนรู้
8	การกำหนดตัวชี้วัด ความสำเร็จของ การดำเนินสภาองค์กร ชุมชนตำบล เพื่อให้ เข้าใจคำว่าตัวชี้วัด ให้ เข้าใจว่าการทำงานต้องมี ภาพความสำเร็จที่ ต้องการเห็น ฝึกการคิด การวัดความสำเร็จของ ตนเอง	1. วิทยากรกระบวนการ ให้ความรู้เรื่องตัวชี้วัด 2. ให้เวลาผู้เข้าร่วม ประชุมคิดถึงภาพสำเร็จ ของสภาคืออะไรให้พูด ออกมาเป็นคำพูด 3. วิทยากรจดคำพูดนั้นไว้ 4. สรุปออกมาว่านั่นคือ ตัวชี้วัดที่เราต้องการเห็น	14.30 – 15.30	อุปกรณ์งาน กระบวนการ	สังเกตการณ์ แสดง ความคิดเห็น สังเกต พฤติกรรมของ การมีส่วนร่วม ศึกษาเนื้อหาที่ นำเสนอ
9	การวางแผนกลับไปจัด ประชุมสภาแบบ กระบวนการ	วิทยากรให้นั่งเป็นกลุ่ม ตำบล ให้แต่ละกลุ่ม ร่วมคิด	15.30 – 16.30		ประเด็นจาก เนื้อหาที่กลุ่ม นำเสนอ

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะ เวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
	1. ถอดบทเรียน กระบวนการอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การจัดเวทีสภาที่เป็น กระบวนการมีส่วนร่วม เห็นจุดแข็งจุดอ่อน การดำเนินการ รู้ว่าถ้า จะต้องไปดำเนินการ จะต้องทำอย่างไร 2. วางแผนการจัดเวที สภา 3 ตำบลนำร่อง	1. กระบวนการเรียนรู้มี อะไรบ้าง 2. จะกลับไปจัดที่บ้าน ตนเองอย่างไรบ้าง 3. ให้นำเสนอเพื่อเป็น การแลกเปลี่ยน			
10	นัดหมายจัดเวทีใน ตำบล เพื่อให้ตนเองมี แผนในการเตรียมการ จัดกระบวนการเรียนรู้ และเพื่อให้ทีมวิทยากร กระบวนการมีแผนใน การลงศึกษา กระบวนการเรียนรู้ใน พื้นที่	1. แต่ละกลุ่มคุยกัน แล้วสรุปเป็นวัน เวลา สถานที่ 2. วิทยากรสรุป กระบวนการเรียนรู้ในวันนี้ สามารถนำไปวาง แผนการจัดเวทีการเรียนรู้ ในตำบล	16.30 – 16.55		จากแผนปฏิบัติ การของตำบล
11	ปิดประชุมอย่าง สร้างสรรค์ เพื่อสร้าง ความผูกพันกับบทบาท ที่ต้องไปดำเนินการ	ยืนล้อมวงเป็นวงกลม เปิดเพลงพ่อของแผ่นดิน ร้องเพลงร่วมกัน ร้องเพลงคำสัญญา ร้องเพลงสรรเสริญ พระบารมี ปิดประชุม ประเมินผลความพึงพอใจ การเข้ารับการเรียนรู้	16.30 – 17.00	ภาพในหลวง เนื้อเพลง	แบบ ประเมินผล ความคิดเห็น ต่อการเข้ารับ การเรียนรู้ ครั้งที่ 1

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เวทีที่ 2

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะ เวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
1	การเปิดประชุม	เชิญนายก อบต. เป็นประธาน วิทยากรกระบวนการ กล่าวรายงาน ประธานกล่าวเปิด	09.00 - 09.30	-	-
2	การสร้างบรรยากาศ การมีส่วนร่วม เพื่อ สร้างความคุ้นเคยของ ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ และ สร้างความสนุกสนาน ก่อนการเรียนรู้	วิทยากรจัดให้ยื่นล้อมวง ร้องเพลงสวัสดีวันนี้เรามาพบกัน จับคู่ หันหน้าเข้าหากัน กลายเป็นวงกลม 2 วงซ้อนกัน ให้คนวงในเดินวนซ้าย คนวงนอกวนขวา จับมือกันแล้ว ร้องเพลงสวัสดี จบแล้วเดินไป จับมือกับคนอื่น จนเวียนมาที่คนเดิม	09.30 - 09.40	-	-
3	ถอดบทเรียนการจัด เวทีทำความเข้าใจ สภาองค์กรชุมชน ตำบล เพื่อให้เกิดความคิดถึง จุดแข็งจุดบกพร่องใน การนำความรู้ไปจัดเวที สภาและเป็น การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับตำบล อื่น ๆ	1. แบ่งกลุ่มละ 3 ตำบล 2. แต่ละกลุ่มเล่าถึงวิธีการ ดำเนินการของการดำเนินการ ของแต่ละตำบล - มีการพบกันประสานงานกัน หลังจากได้รับการอบรมแล้ว หรือไม่ เพราะอะไร - มีการประชุมของผู้ที่เข้าร่วม ประชุมเพื่อวางแผนการจัดเวที การเรียนรู้กันหรือไม่ เพราะอะไร - ในวันเปิดประชุมสภาฯ มีกระบวนการอย่างไรบ้าง ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้น อย่างไร ผลเป็นอย่างไร ถ้าจะมีการดำเนินการใหม่ ท่านจะดำเนินการอย่างไร จะปรับปรุงแก้ไขในเรื่องอะไร	9.30 - 10.30	กระดาษบรูฟ บันทึกประเด็น การถอด บทเรียน	- สังเกตการมี ส่วนร่วมของทีม ตำบล - สังเกตเนื้อหาที่ ผู้แทนตำบล นำเสนอ - สังเกต การสนใจฟัง เมื่อมีผู้นำเสนอ

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะ เวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
4	กระบวนการจัดทำ แผนแม่บทชุมชน เพื่อให้เห็นความสำคัญ ของบทบาทสภาใน การมีแผนเพื่อพัฒนา ชุมชนและเพื่อทำให้ เห็นว่าสภานำ นำโครงการหรือ กิจกรรมที่สอดคล้อง กับบทบาทภารกิจของ สภาฯ	1. วิทยากรทบทวนกระบวนการ วางแผนแม่บทของตำบลที่ผ่าน มาโดยการตั้งคำถามให้ตั้ง ตัวแทนแต่ละตำบลเป็นคนตอบ 2. วิทยากรสรุปความหมายแผน แม่บทชุมชน กระบวนการเรียนรู้ แผนแม่บทชุมชน	10.00 - 10.30 พัก 15 นาที	- คอมพิวเตอร์ - โปรเจคเตอร์ - PowerPoint	
5	การจัดทำฐานข้อมูล เพื่อให้คณะกรรมการ สภาฯ มีความสามารถ ในการจัดทำฐานข้อมูล ของตำบลได้และ สามารถจัดทำ ฐานข้อมูลระดับ ตำบลได้	1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรม นำเอกสารแผนแม่บทชุมชนจาก หมู่บ้านมาพิจารณาข้อมูล ด้านต่าง ๆ 2. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรม ช่วยกันเขียนหัวข้อข้อมูลของ แต่ละหมู่บ้านมารวมเป็นหัวข้อ ข้อมูลตำบล เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร ทูทางสังคม กลุ่มต่าง ๆ 3. จัดทำหัวข้อย่อยในข้อมูล หัวข้อใหญ่นั้น จากหมู่บ้าน มาเป็นตำบล เช่น เศรษฐกิจ : อาชีพหลัก อาหารรอง รายรับ รายจ่าย สังคม: กลุ่มต่าง ๆ ใน หมู่บ้าน กิจกรรมที่แต่ละหมู่บ้าน มีร่วมกัน ทรัพยากร: คลอง สวน น้ำ ดิน ทูทางสังคม: คนเก่ง ด้านศิลปหัตถกรรม คนกรรม	10.45 - 11.00 11.00 - 11.20	- ข้อมูลแผน หมู่บ้านของ ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ - อุปกรณ์งาน กลุ่มแจกตาม กลุ่ม	สังเกตการมี ส่วนร่วม กระบวนการ กลุ่ม

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะ เวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
		อุตสาหกรรม 4. ให้นำข้อมูลจากหมู่บ้านมา เติมลงในแบบฟอร์มหัวข้อใหญ่ และย่อย รวมเป็นข้อมูลตำบล	11.20 - 12.00		
6	การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้เข้ารับ การอบรมเห็น ความสัมพันธ์เชื่อมโยง กันของข้อมูลต่าง ๆ และสามารถแยกย่อย ข้อมูลจากภาพรวมให้ เห็นว่ามีส่วนรวมอยู่	แบ่งกลุ่มตามตำบล วิทยากรตั้งประเด็นให้ผู้เข้ารับ การอบรมระดมความคิดว่า 1. ในแต่ละฐานข้อมูลบอกอะไร กับชุมชนบ้าง 2. ในแต่ละด้านนั้นมี ความเชื่อมโยงกันอย่างไรบ้าง	13.15 - 14.30		
7	การวิเคราะห์ข้อมูล จุดอ่อน จุดแข็ง ของ ตำบล	แบ่งกลุ่มตำบล วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรม วิเคราะห์ว่า จากข้อมูลนั้นบอกให้ รู้ว่าตำบลของเรามีจุดแข็งในเรื่อง อะไรบ้าง และมีจุดอ่อนในเรื่อง อะไรบ้าง	14.30 - 15.30		
8	การวางแผนการจัด เวทีของตำบล เพื่อให้แกนนำของ ตำบล	1. วิทยากรสอบถามความตั้งใจ ในการกลับไปทำเวที การวิเคราะห์ข้อมูลของตำบล 2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มี การวางแผนการจัดเวทีร่วมกัน ตามแบบฟอร์ม การวางแผน การจัดเวทีการเรียนรู้ที่แจกให้ แต่ละกลุ่ม วิทยากรอธิบาย ความสำคัญการวางแผน การทำงานเป็นทีมนัดหมาย การจัดเวทีของแต่ละตำบล	15.30 - 16.30		
9	ประเมินผล/ปิด ประชุม	1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรม เขียนความรู้สึกต่อการเข้ารับ	16.30 -	- กระดาษการ์ด แสดง	ประเมินจาก ความคิดเห็น

ลำดับ ที่	เนื้อหา จุดประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลา	อุปกรณ์/สื่อ	การ ประเมินผล
		<p>การอบรมดังนี้</p> <p>1.1 ความรู้ที่ได้รับในวันนี้มี กี่เรื่อง อะไรบ้าง</p> <p>1.2 สามารถนำเรื่องอะไรไป ดำเนินการในเวทีสภาตำบล ได้บ้าง</p> <p>1.3 ได้ประโยชน์มากน้อย เพียงใด</p> <p>1.4 ต้องการการสนับสนุน อะไรบ้าง</p> <p>2. ปิดประชุม ร้องเพลงสดุดี มหาราชาร่วมกัน</p>	17.00	<p>ความคิดเห็น</p> <p>- บอร์ดรวมติด กระดาษการ์ด แสดง ความคิดเห็น</p>	<p>ของผู้ตอบใน กระดาษการ์ด</p>

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้ เวทีที่ 3

ลำดับ ที่	เนื้อหา/จุดประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์	การ ประเมินผล
1	การสร้างความคุ้นเคย	เปิดประชุมร้องเพลงชาติ ร้องเพลงสวัสดี	09.00 - 09.15		
2	ถอดบทเรียน การประชุมสภา เพื่อทราบจุดแข็ง จุดบกพร่องในการนำ ความรู้ไปจัดเวที สภาตำบลและ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การจัด เวทีกับตำบลอื่น ๆ	<p>1. แบ่งกลุ่ม 3 ตำบล</p> <p>2. แต่ละกลุ่มตำบลระดม ความคิดเห็นในประเด็น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การเตรียมการก่อน การประชุมสภา ● วันประชุมสภา มีจุดประสงค์เพื่ออะไร มีกระบวนการอย่างไร มีผลเป็นอย่างไร อะไรบ้างที่ ต้องปรับปรุงแก้ไข อะไรที่จะ พัฒนาให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น 	09.15 - 09.45	<p>กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี บอร์ดใหญ่ หน้าห้องแจก สรุปการเรียนรู้ ครั้งที่ 2 แผนการเรียนรู้ ครั้งที่ 3 เอกสารให้ ความรู้เรื่อง วิสัยทัศน์</p>	<p>สังเกตจากผล การนำเสนอ ถอดบทเรียน</p>

ลำดับ ที่	เนื้อหา/จุดประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์	การ ประเมินผล
3	การสร้างวิสัยทัศน์สภา องค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้คณะกรรมการ สภามีความฝันที่ ต้องการเห็นและร่วมกัน เดินไปสู่ความฝัน ร่วมกัน	1. วิทยากรแบ่งกลุ่มตาม ตำบลเหมือนเดิม 2. วิทยากรให้ความหมาย คำว่าวิสัยทัศน์ พร้อม ยกตัวอย่าง 3. แจกกระดาษ A4 คนละ 1 ใบ ให้แต่ละคนวาด ความฝันด้วยตนเอง 4. นำความฝันแต่ละคนมา รวมกันเป็นความฝันของ กลุ่ม 5. นำเสนอความฝัน 6. วิทยากรรวมความฝัน ของแต่ละกลุ่ม 7. สะท้อนภาพฝันให้ที่ ประชุมรับทราบและเติมเต็ม ความหมายองค์ประกอบใน วิสัยทัศน์	09.45- 11.00	กระดาษปรู๊ฟ กระดาษเอ 4 ดินสอสี กระดาษกาวย่น คอมพิวเตอร์ โปรเจ็คเตอร์ จอภาพ สื่อความรู้เรื่อง วิสัยทัศน์	การสังเกตการณ์ มีส่วนร่วม กิจกรรมกลุ่ม
4.	การวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้คณะกรรมการ สภาเห็นว่าในการจะ เดินทางไปถึงฝันนั้น ต้องรู้จักตนเอง ชุมชนมี อะไรเป็นจุดแข็ง มีจุดอ่อนอะไร รู้จักปัจจัยภายนอกที่ จะมาส่งเสริมหรือต้อง ระวัง เพื่อสามารถ กำหนดยุทธศาสตร์ ได้ถูกต้อง	1. วิทยากรให้ คณะกรรมการนำข้อมูล ตำบลที่นำมาด้วยมา วิเคราะห์คิดว่าตำบล ตนเองมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเป็น ตำบลมีจุดแข็ง จุดอ่อนอะไร 2. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ 3. วิทยากรซักถามข้อมูลที่ แสดงถึงจุดอ่อนจุดแข็งให้ คณะกรรมการมีการคิดเป็น ระบบ 4. วิทยากรอธิบาย ความหมายโอกาสและ อุปสรรคให้คณะกรรมการ	11.00 - 12.15	กระดาษปรู๊ฟ กระดาษเอ 4 กระดาษกาวย่น Power point สื่อให้ตัวอย่าง การวิเคราะห์ SWOT	สังเกตการณ์ มีส่วนร่วมของทีม ตำบล

ลำดับ ที่	เนื้อหา/จุดประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์	การ ประเมินผล
		ทราบ 5. ให้แต่ละตำบลวิเคราะห์ โอกาสอุปสรรคของตำบล แล้วนำเสนอ 6. วิทยากรซักถามข้อมูลที่ แสดงให้เกิดความชัดเจน เช่น ปัญหาพร้อมของ 3 ตำบล คืออะไร?			
5.	กิจกรรมผ่อนคลาย ภายหลังอาหาร	ให้คณะกรรมการสภาร้อง เพลงร่วมกัน	13.00- 13.05	เพลงต้องสู้ จึงจะชนะ	
6.	การกำหนดวิธีการ ดำเนินการให้ฝันเป็น จริงอย่างมียุทธศาสตร์ เพื่อให้คณะกรรมการ สภามีความเข้าใจเรื่อง ยุทธศาสตร์แผนงาน โครงการ	วิทยากรแบ่งกลุ่มตามเดิม 1. ตั้งประเด็น ถ้าท่านจะทำ ให้ฝันเป็นจริง ท่านจะมี วิธีการอย่างไรบ้างในขณะที่ ท่านมีจุดแข็ง มีจุดอ่อน มี โอกาสและอุปสรรคดังที่ วิเคราะห์มา 2. ให้คณะกรรมการคิด กลุ่มละ 1 ชั่วโมง 3. นำเสนอ วิทยากรนำเสนอภาพรวม พร้อมเติมเต็มคำว่า ยุทธศาสตร์ 4. จะมีโครงการอะไรบ้าง • ให้แต่ละตำบลศึกษา เอกสารตัวอย่างโครงการที่ แจกให้ • วิทยากรยกตัวอย่างใน Power point • ให้เวลาแต่ละกลุ่มคิด 30 นาที	13.05- 14.30	- สื่อ Power Point - อุปกรณ์งาน กลุ่ม - แบบฟอร์ม ประเมินผล ความคิดเห็น ภาพรวม ผู้เข้ารับ การเรียนรู้	- สังเกต ความสนใจ - ประเมินผล หลังการเรียนรู้ - ประเมินผล ความพึงพอใจ การเข้าเรียนรู้ 3 เวที

ลำดับ ที่	เนื้อหา/จุดประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์	การ ประเมินผล												
		<ul style="list-style-type: none"> • นำเสนอ • วิทยากรสรุปภาพรวมสะท้อนให้เห็นโครงการที่เหมือนกัน ต่างกัน เพราะข้อมูลที่ต่างกัน 															
7.	การตัดสินใจอย่างมี วิจาร์ณญาณ เพื่อตัดสินใจเลือก โครงการที่ดำเนินการ บนพื้นฐาน สมเหตุสมผล มีความสมดุล มีภูมิคุ้มกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรให้แต่ละตำบล วิเคราะห์ขณะนี้ท่านหรือ เพื่อนบ้านห่วงใยเรื่อง อะไรบ้าง 2. แจกกระดาษการ์ด คนละ 1 ใบ 3. นำกระดาษความห่วงใย จัดกลุ่มว่ามีเรื่องอะไรบ้าง 4. ให้แต่ละตำบลระดม ความคิดในแบบฟอร์ม 	14.30 - 15.30	แบบฟอร์มงาน กลุ่ม													
<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">เรื่องที่ห่วงใย</th> <th rowspan="2">เหตุการณ์ที่ ปรากฏ</th> <th rowspan="2">ผู้มีส่วนได้รับ ผลกระทบ</th> <th colspan="2">แนวทางแก้ไข</th> </tr> <tr> <th>เดิม</th> <th>ใหม่</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>						เรื่องที่ห่วงใย	เหตุการณ์ที่ ปรากฏ	ผู้มีส่วนได้รับ ผลกระทบ	แนวทางแก้ไข		เดิม	ใหม่					
เรื่องที่ห่วงใย	เหตุการณ์ที่ ปรากฏ	ผู้มีส่วนได้รับ ผลกระทบ	แนวทางแก้ไข														
			เดิม	ใหม่													
		การเขียนโครงการ <ol style="list-style-type: none"> 1. นำผลจากการวิเคราะห์ มาเขียนโครงการ 2. วิทยากรอธิบายตัวอย่าง การเขียนโครงการ 3. ให้แต่ละกลุ่มเขียน โครงการ 4. วิทยากรเติมเต็มการเขียน โครงการ 	15.30- 16.00														
8.	การขับเคลื่อนสภาผู้ การเมืองภาคประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับ	วิทยากรจัดห้องประชุม นั่งล้อมวง	16.00- 16.30	- กระดาษรูป หัวใจ - บอร์ดใหญ่	- ประเมินผล หลังการเรียนรู้ - ประเมินผล												

ลำดับ ที่	เนื้อหา/จุดประสงค์	วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา	สื่อ/อุปกรณ์	การ ประเมินผล
	<p>การอบรมนำ กระบวนการจาก การฝึกอบรมและจาก ตัวอย่างตำบลไม้เรียง ตำบลหนองสาหร่าย ไปดำเนินการ สภาองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดการมี ส่วนร่วมขับเคลื่อน โครงการที่เป็นเรื่อง สำคัญของตำบล</p>	<p>1. วิทยากรสรุปกระบวนการ ทั้งหมดที่อบรมเป็นการสร้าง กระบวนการที่ศูนย์การเมือง ภาคพลเมือง วิทยากร ยกตัวอย่างเพื่อ การขับเคลื่อนโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ทำหน้าที่ ประธานสภา เลขาสภา กรรมการสภา <p>2. วิทยากรฉายวิดีโอ การประชุมสภาที่ชุมชน ไม้เรียงและหนองสาหร่าย ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปราย ร่วมกัน</p> <p>3. วิทยากรประเมินผลหลัง การอบรม</p> <p>4. วิทยากรให้ทุกคนเขียน การ์ดทำสัญญาการทำ หน้าที่ติดที่บอร์ด</p> <p>5. กรรมการสภาร้องเพลง คำสัญญา</p> <p>6. ปิดประชุม ร้องเพลง สรรเสริญพระบารมีเพลง สดุดีมหาราชา</p>		<p>- เทปเพลง - กระดาษการ์ด แสดง ความคิดเห็น</p>	<p>ความคิดเห็นต่อ กระบวนการ อบรมภาพรวม</p>

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวอุษา เทียนทอง
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2518
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรสงคราม
การศึกษา	
พ.ศ. 2517	การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดอัมพวัน
พ.ศ. 2530	การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2554	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ตำแหน่งงาน	ครูเชี่ยวชาญ
สถานที่ทำงาน	สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง

